

AZ ÁLLAMI ERDŐ- ÉS VADGAZDASÁGOKRÓL

EGYED ISTVÁN—DR. RÁCZ ANTAL

Az erdő- és vadgazdaságok a több mint egy évtizede formált koncepciók megvalósításában következetesek, a meglevő gondok fokozatos megoldásával törekszenek arra, hogy az erdőgazdálkodással és a vadgazdálkodással szemben támasztott politikai, társadalmi és gazdasági célkitűzéseknek maradéktalanul megfeleljenek.

Az állami erdő- és vadgazdaságok 1969-ben történt alapításuk óta eltelt közel másfél évtizedben a magyar erdőgazdálkodás szerves részeként eredményes gazdálkodásukkal bizonyították, hogy a különböző ágazatok közötti kívánatos összhang fenntartása és erősítése mellett *magas szintű erdő- és vadgazdálkodási tevékenység folytatható*. Gazdálkodási feladataikat az erdészeti és vadászati üzemtervekben szabályozott keretek között folyószámlás költségvetési rendszerben valósítják meg. A folyószámlás költségvetési rendszer az erdő- és vadgazdaságoknál azt jelenti, hogy a gazdaságok valamennyi termelési tevékenységét az erdő- és vadgazdaságokra vonatkozó gazdasági szabályozók határolják be, kivéve a vadgazdálkodási ágazatot, ahol a szolgáltatás arányában költségvetési támogatást kapnak.

A négy erdő- és vadgazdaság sajátosan különböző arculatú és természeti adottságokkal rendelkező tájon gazdálkodik, ahol a hazai flóra és fauna majdnem minden eleme megtalálható. Ennek ellenére szélesebb körben mégis csak egy-egy kiemelkedő vadászati értékű állatpopuláció révén váltak ismertté. A gemenci ártéri erdők hírét kiváló minőségű szarvasállományra röpítette világgá; a gyulai erdőket az ott tenyésző kiváló dömálfélék tette nemzetközi viszonylatban is ismertté; a Mezőföld síkját a nagyterítékű fűzfák- és vaddisznóvadászatok; a budai dombokat pedig elsősorban kiváló muflon- és vaddisznótrófeái révén ismerte meg a szakmai közönség.

Ez természetesen közel sem jelenti azt, hogy a gazdaságok eredményei csak a vadászat területére korlátozódnának. Erdőgazdálkodási tevékenységük és megoldásra váró problémáik is közérdeklődésre tarthatnak számot. A négy állami erdő- és vadgazdaság (budavidéki, gemenci, gyulai, mezőföldi) együttesen mintegy 100 000 ha területen folytat erdőgazdálkodást. A gazdaságok alapítása óta eltelt időben a gazdálkodási tevékenység volumene és színvonala folyamatosan növekedett, az utóbbi években pedig dinamikus fejlődést mutat. A táblázat adatai azt igazolják, hogy a fejlődés egész során az erdő- és vadgazdaságok követték az erdő- és feldolgozó gazdaságok eredményeit; a különböző mutatóik megközelítőleg azonos értékűek.

A gazdaságok különböző területein dolgozó szakemberek állandóan szem előtt tartották az erdő- és vadgazdálkodás kölcsönös függőségének és egymásra támaszkodásának alapelvét, mely szerint *egyrészt hosszú távon eredményesen vadgazdálkodni csak jó erdőgazdálkodás mellett lehetséges; másrészt az erdő*

A gazdaságok tevékenységének színvonalváltozása

	Halmazott term. ért. (mFt)	Halmazatlan term. ért. (mFt)	Eredmény (mFt)	Létszám (fő)	Munkabér (mFt)
1974. EVAG	755 000	590 000	47 000	6 073	178 000
1981. EVAG	1 693 000	1 262 000	157 000	5 557	273 000
Fejlődési ütem (%)	224	214	334	91	153
1974. EFAG	5 282 000	3 979 000	406 000	38 358	1 105 000
1981. EFAG	11 505 000	8 131 000	899 000	35 055	1 630 000
Fejlődési ütem (%)	218	204	221	91	147

Az EVAG-ok és az EFAG-ok összehasonlító adatai

1981. évben	EVAG-ok	EFAG-ok
1 foglalkoztatottra jutó halmazatlan termelési érték	227 100	231 950
Nyereség (100,— Ft munkabérre)	57,5	54,5
Jövedelmezőségi mutató	12,37	12,29

természetes életközösségének érzékeny egyensúlyát csak szakszerűen szabályozott vadállomány (létszám) mellett lehet fenntartani.

A vadállomány-szabályozási funkciót a szakembereknek sokszor egymásnak ellentmondó követelményrendszerek figyelembevétele mellett kellett betölteni, így nem egyszer adódtak komoly nehézségek, áthidalhatatlannak látszó akadályok hol erdészeti, hol pedig vadászati okokból. Ennek szemléltetésére két problémakört szeretnénk kiemelni. Egyik: az egymás után meghirdetett különböző irányzatú fafajpolitika és az ehhez kapcsolódó erdőgazdálkodási módszerek következménye, a nagy kiterjedésű monokultúrák megjelenése és területarányuk növekedése, amely a vadvédelmi kerítéssel védett területek nagyságának növekedését vonta maga után. Ez pedig kedvezőtlenül megváltoztatta a vadállomány területi elhelyezkedését, csoportosulását, migrációját, viselkedését, szokásait stb. A másik: amikor az élőhely potenciális eltartóképességét jóval meghaladó vadállomány miatt kényszerült a vadgazda — a konzekvenciákat levonva — drasztikus állományapasztásra, ezzel billentve helyre a természetes eltartóképesség és a vadállomány egyensúlyát.

A vadgazdálkodási feladatok teljesítéséhez szükséges méretű vadállomány fenntartása és a megnövekedett erdőgazdasági követelmények mind teljesebb kielégítése a zárttéri nagyvadtartás és az intenzív vadtakarmányozás megvalósításának irányába orientálta a gazdaságokat. Területeik egyrészét bekerítették és a kerítésen kívül ún. szabad területeken minimálisra csökkentették az állományt, mellyel a vad károsításának mértékét az elviselhetőség szintjére szorították.

A bekerített területeken az élőhely természetes eltartóképességét intenzív vadföldgazdálkodással növelték. Ugyanakkor gondoskodtak az állomány mértékének megfelelő rendszeres és korszerű takarmányozásáról is. 1981-ben a vadföld és vadlegelő együttes területe 4871 ha. A felhasznált takarmány mennyisége 134 772 volt, amelyből 14 820 q a táptakarmány.

Sikerrel működnek vaddisznó-, valamint dām- és muflonkertjeik. 1981. év-

ben 8 868 db nagyvadat hoztak terítékre. Az utóbbi években zsákmányolt trófeák arról tanúskodnak, hogy sikerült megőrizni a vadállomány minőségét, amelyben nagy része van az intenzív vadföld- és takarmánygazdálkodásnak, továbbá a szakszerű és következetes állományszabályozásnak.

Az erdő- és vadgazdaságok az erdészeti és vadászati oktatás és kutatás bázisüzemei, de gyümölcsöző kapcsolatot tartanak fenn az ágazati irányítás különböző szerveivel, a társerdőgazdaságokkal, tudományos intézetekkel, felügyeleti szervekkel és más tárcák erdőgazdaságaival.

Az erdőgazdálkodás alapjait jelentő erdőművelés területén új eljárások és módszerek kerültek a gazdaságoknál bevezetésre, mint pl. a burkoltgyökerű lomb- és fenyőcsemetével, illetve több éves iskolázott csemetével történő erdőfelújítás. A természetes erdőfelújításon belül növekedett a sarjztatás aránya, különösen az akác és a szürkenyár esetében. Biztató eredmények születtek a művelési eljárások gépesítése területén is. Jelentős a vadkárelhárítási módszerek változása, az új kárelhárító eszközök használata. *A gazdaságok erdőfelújítási hátraléka az utóbbi években fokozatosan csökkent és ma már volumenében nem túl jelentős*, de még komoly erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy ez a helyzet, ez az irányzat stabilizálódjon és a hátralék teljes mértékben felszámolásra kerüljön (üzemtervezés, tervszerű gazdálkodás).

Az eredményes erdőfelújítás érdekében ki kellett mondani, hogy az erdősítések védő kerítések éppen olyan beruházásnak számítanak, mint bármely más fejlesztés; következésképpen az erdősítést védő kerítéseknek olyan hatékonysággal kell működniük, mint az erdőgazdaság bármely más megvalósult beruházásának. Ki kellett jelenteni továbbá, hogy *a kerítésen belüli erdőfelújításért kizárólag az erdőművelő erdősz a felelős, beleértve a kerítés állapotát is*, ugyanis rajta kívül ezen a területen senki másnak keresnivalója nincs. Ugyanakkor a kerítéssel védett erdősítések elbírálása semmilyen kedvezmény alá nem esik. Ezzel a gazdaságok elérték annak a régóta vajdó állapotnak a megszüntetését, amelyben az erdősítést védő kerítéseknek nem volt gazdája, s egyben vitathatatlanul egyértelművé vált a személyes felelősség kérdése is.

Az erdő- és vadgazdaságok az elmúlt évben 513 000 m³ fát termeltek ki, amelyből az iparifa kihozatal az összes fához viszonyítva 58,7%. A fafeldolgozás nagyságrendje felvágott alapanyagra vonatkoztatva 106 000 m³ volt. Beruházásra 238 millió forintot fordítottak. A fejlesztési koncepció kialakításánál kiemelésre kívánczik, hogy azokat a gazdaság vezetői elsősorban a nehéz fizikai munka és az élömlőmunkaigény csökkentésének szem előtt tartásával valósították meg.

Az erdő- és vadgazdaságok erdőterületének egy része a különböző nagyvárosok közelében rendelkezésre áll a szélesebb tömegeknek, mint kirándulóerdő, de területeiken az idegenforgalmi hivatalok is szerveznek csoportos kirándulásokat. A Budakeszi Vadaspark Budapest lakosságának kedvenc kirándulóhelyévé vált, ahol a séta és a pihenés mellett helyes természetszeretetre nevelik a dolgozók a fiatal nemzedéket. Az erdő- és vadgazdaságok részt vesznek a városi zöldövezetek, parkok, utak, autópályák fásításában és parkosításában. Területeiken több tájvédelmi körzet is van, amelyekből jó néhányat maguk kezelnek; itt háborítatlanul és kellő védelem alatt élnek az egyre ritkuló különböző növény- és állatfajok az ősi környezetben.

A gazdaságok vezetői megkülönböztetett figyelmet fordítanak *a dolgozók szociális helyzetének javítására*. Ennek keretében a dolgozók túlnyomó többségénél megoldották a kultúrált személyszállítást, jó eredményeket értek el az üzemi étkeztetés kiterjesztésének szervezésében is. A szakma kiváló bri-

gádja címet három szocialista brigád nyerte el. A különböző erdő- és vadgazdaságok 1974. és 1981. között hét alkalommal nyerték el a Kiváló Vállalat címet és négy alkalommal Elismerő Oklevélben részesültek; egy alkalommal pedig Gyulaj a Minisztertanács és a SZOT Vörös Vándorzászlaját érdemelte ki.

Hol szorít az erdész cipője? — teszi fel a kérdést *J. Stahel* a Forstarchiv 1982. 3. füzetének első cikkében. Elgondolkodtató és fölöttébb hasznos számunkra is, milyen válaszokat fogalmazott meg e kérdésre.

Az erdész kötelezettségeket 10 csoportba foglalta össze és 5 év átlagában az ezek teljesítésére felhasznált munkanapokat a következők szerint mutatta ki:

Feladatcsoport	Munkanap
1. Hivatalvezetés	38
2. Erdőgazdaság	37
3. Tervezés	71,5
4. Erdőrendezés	7
5. Erdőfenntartási védelem	21
6. Továbbképzés	19
7. Közreműködések	7
8. Egyéb feladatok	18,5
9. Erdészeti melléktevékenység	12
10. Szabadság, katonaság, betegség	21
Éves munkanapok összesen:	252

Az ünnepnapok estéjén egyáltalán nem tudja, hogy valamennyi kötelezettségének eleget tett-e, csak azt érzi: szorítja őt a cipő. Közben álmában egy kovácsüllőre fektetve érzi magát, amelyen verik őt a kalapácsok a következő felírásokkal: fakereskedők, munkások, pénzhány, politikai áramlatok, hegyi vasutak és téli sport, vadász és vad, községi autonómia, természet és környezetvédelem stb. Talán azért fájdalmas valamennyi kalapácsütés számára, mert saját magában testesíti meg az erdőt és az erdő valamennyi fájdalma érinti.

Közben a kutatást egyre távolodónak látja, egy olyan pusztában álló tojásnak gondolja, amelyből számos megfoghatatlan madár repül ki a tudományos felismerések parttalan folyama felé. A szövetségi erdészeti hivatal 1980-as adatai szerint a kutatásban és az oktatásban 224 fő, a főerdészetben és szövetségi hivatalban 145 fő a körzeti erdészeti hivatalokban 179 fő erdőmérnök munkatárs dolgozik. Eszerint a közvetlen gyakorlatban dolgozó 1 fő szakemberre több mint 1 fő jut a kutatásban. Ha a kutatók hasznosabbak kívánnak lenni, akkor rövidebben, egyszerűbben és világosabban kell eredményeiket ismertetniük.

A gyakorlati szakember többet szeretne megérteni az elefántcsonttorony idegen nyelvéből.

Persze nemcsak a kutatási eredmények megértésében, hanem mindenütt szorít az erdészcipő: a munkák sokoldalúsága, a kötelesség növekedése, a lakosság igényeinek nyomása, a munkaadók stb. Az erdésznek mindenestre el kell olvasnia a 417 oldalas svájci erdő- és fagazdasági koncepciót, ökológusnak, energetikusnak és faszakértőnek kell lennie, hogy megértse: cipője még tovább jobban fognak szorítani. Tudja azonban, hogy így nem juthat messzire. Talán megérti egyszer, hogy a sértetlen túléléshez két tulajdonságra van szüksége: a hit a természet életfontosságú szerepében és az erdő fizikai erejében, amely arra hangolja, hogy a fákért harcoljon. A természet és az erdő ápolása, védelme közösségi probléma. Mindnyáján együtt kell, hogy az erdő fenntartásának a patakjából igyunk: az erdész, a vadász, a kutató és a természetvédő.

Ref.: dr. Solymos R.